

شورای سیاستگذاری حوزه های علمیه خاوران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران

معاونت پژوهش

عنوان:

حکم بزه پوشی در فقه امامیه و استثنائات آن

استاد راهنما:

دکتر علیرضا جعفرزاده کوچکی

نگارنده:

نرگس توسلی

زمستان ۱۴۰۳

تمحیدیه:

سپاسگزار کسانی هستم که سر آغاز تولد من هستند. از یکی زاده می‌شوم و از دیگری جاودانه. استادی که سپیدی را بر تخته سیاه زندگیم نگاشت و مادری که تار مویی از او به پای من سیاه نماند. بر خود لازم می‌دانم از استاد راهنمای گرانقدرم جناب آقای دکتر **علیرضا جعفرزاده کوچکی** به خاطر راهنمایی‌های بی‌دریغشان کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم.

تقدیم به:

مهربان فرشتگانی که،

لحظات ناب باور بودن، لذت و غرور دانستن، جسارت

خواستن، عظمت رسیدن و تمام تجربه های یکتا و

زیبای زندگیم، مدیون حضور سبز آنهاست.

تقدیم به خانواده عزیزم.

چکیده

بدون شک آموزه‌های اسلامی، احکام قرآنی، احادیث و متون فقهی، نقش مهمی در تدوین، تصویب و تقویت قوانین عرفی جمهوری اسلامی ایران داشته است، که از جمله آن می‌توان به عیب‌پوشی و بزه‌پوشی از برخی جرایم حدی اشاره نمود. هدف پژوهش بررسی مبانی و استثنائات سیاست بزه‌پوشی در فقه امامیه است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و به شیوه توصیفی-تحلیلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. همچنین با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای، بررسی‌های دقیق و همه‌جانبه پیرامون مصادیق و جلوه‌های جرم پوشی در قوانین فقهی و اسناد الزام آور و هم‌چنین استثنائات آن صورت گرفته است. سعی شده در بزه‌پوشی و جلوگیری از افشاء جرم بر مبنای کرامت انسانی، ارزش‌های اخلاقی و کیفر زدایی بر اساس مدارک و ادله موجود در کتاب و سنت مورد تایید قرار گیرد. نتایج نشان داد که سیاست بزه‌پوشی در فقه امامیه نه تنها یک رویکرد انعطاف‌پذیر و انسان‌محور است، بلکه با رعایت استثنائات و شرایط خاص، می‌تواند به تحقق اهداف عالی شریعت، از جمله عدالت، اصلاح جامعه و حفظ کرامت انسانی کمک کند.

واژگان کلیدی: بزه‌پوشی، کرامت انسانی، کیفر زدایی، استثنائات

فهرست مطالب

عنوان.....صفحه

مقدمه ----- ۱

فصل اول: کلیات و مفاهیم

گفتار اول: کلیات تحقیق ----- ۵

الف- بیان مساله ----- ۵

ب- اهمیت و ضرورت تحقیق ----- ۵

ج- اهداف تحقیق ----- ۶

د- پیشینه تحقیق ----- ۶

ه- سوالات تحقیق ----- ۸

و- فرضیه‌های تحقیق ----- ۸

ز- پیش فرض‌های تحقیق ----- ۸

ح- روش تحقیق ----- ۹

ط- مفاهیم و متغیرها ----- ۹

ی- موانع و مشکلات ----- ۹

گفتار دوم: مفاهیم و اصطلاحات ----- ۹

۱- تعریف لغوی و اصطلاحی بزه ----- ۹

۲- تعریف لغوی و اصطلاحی بزه پوشی ----- ۹

۳- تعریف حکم ----- ۱۲

۴- تعریف و معانی حقوقی ----- ۱۴

فصل دوم: حکم بزه پوشی و مبانی آن از دیدگاه فقه امامیه

گفتار اول: حکم بزه پوشی ----- ۱۷

۱- منع تجسس ----- ۲۰

۲- عفو ----- ۲۱

گفتار دوم: مبانی بزه پوشی ----- ۲۲

۱. حفظ شأن و کرامت انسانی ----- ۲۳

- ۲۳----- ۱-۲-کرامت انسانی حق یا فضیلت
- ۲۵----- ۱-۳-کرامت انسانی در منابع دینی
- ۲۹----- ۱-۴-تعارض مجازات‌های استخفافی با کرامت انسانی
- ۳۰----- ۱-۴-۱-تعریف رفتارها و مجازات‌های تحقیرکننده
- ۳۰----- ۱-۴-۲-اهداف مجازات در فقه اسلامی
- ۳۵----- ۲. براءت و بزه پوشی
- ۳۶----- ۳. ارزش‌های اخلاقی و مصالح اجتماعی
- ۳۷----- ۳-۱-اخلاق
- ۳۸----- ۳-۲-رابطه حقوق و اخلاق
- ۳۹----- ۴. کیفرزدایی
- ۴۰----- ۴-۱-تقسیم بندی کیفرزدایی
- ۴۲----- ۴-۲-کیفرزدایی از دیدگاه اسلام

فصل سوم: موارد استثناء حکم بزه پوشی در فقه امامیه

- ۴۷----- گفتار اول: موارد جواز بزه پوشی
- ۴۷----- ۱. حق الله و حق الناس
- ۵۲----- ۲. جرایم قابل گذشت و غیرقابل گذشت
- ۵۴----- ۳. جرایم بدون بزه دیده مستقیم
- ۵۵----- ۳-۱-اثبات جرایم بدون بزه دیده
- ۵۷----- ۳-۲-عناصر جرایم بدون بزه دیده
- ۵۷----- ۳-۲-۱-بزه دیده
- ۵۹----- ۳-۲-۲-خسارت
- ۶۱----- ۳-۲-۳-رضایت
- ۶۳----- ۴. مصادیق جرایم بدون بزه دیده مستقیم و آثار جرم شناختی آن
- ۶۴----- ۴-۱-مصادیق جرایم بدون بزه دیده در حقوق کیفری ایران
- ۶۵----- ۵. بزه‌کاران اتفاقی
- ۷۱----- ۵-۱-شمول سیاست بزه پوشی بر بزه‌کاران اتفاقی

گفتار دوم: استثنائات بزه پوشی	۷۳
۱. تجاوز و جرایم علنی	۷۵
۲. موارد شکایت شاکی خصوصی	۷۹
۳. جرایم علیه امنیت و مصالح عمومی	۸۲
۳-۱- جرایم علیه مصالح عمومی	۸۳
۳-۲- نظارت و مراقبت بر امور کارگزاران	۸۴
- بحث و نتیجه گیری	۸۶
- پیشنهادات	۹۰
فهرست منابع	۹۲

مقدمه

در حقوق جزای کلاسیک فقط جرم و مجازات مورد مطالعه قرار می‌گرفت و از توجه به مجرم غفلت می‌شد، درحالی‌که در حقوق جزای مدرن ارزیابی توانایی و خصوصیات عامل وقوع جرم مورد توجه قرار گرفته است و حتی در قوانین برخی از کشورها تدابیری برای ملاحظه و توجه به خصوصیات مجرم اندیشیده شده تا با توجه به آن به مجازات مجرم پرداخته شود. به طور کلی مفهوم مجرم بستگی به مفهوم جرم دارد چون مجرم بودن مستلزم ارتکاب یک جرم است، منظور از ارتکاب جرم ارتکاب اعمالی است که درقانون برای آنها مجازات تعیین شده نه هر عمل زیان‌آور.

از آنجا که بزه پوشی عبارت است از آیین دادرسی کیفری که به موجب آن مقامات قضایی از تحقیق، تعقیب وادامه دادرسی راجع به یک جرم، منع ومرتکب وشهود نیز به عدم اقرار وشهادت تشویق می‌کند^۱ بر آن شدیم که در پژوهشی نحوه بزه پوشی در فقه امامیه را بررسی کنیم تا بفهمیم چگونه به مجازات یک فرد پرداخته می‌شود و آیا در این راه استثناعاتی نیز وجود دارد تا از اضافه شدن تعداد زندانیان و جرم بکاهد. با این الگو یافته‌های پژوهش و نتایج به دست آمده را مورد را بررسی قرار می‌دهیم.

بزه‌دیده کسی است که یک خسارت قطعی، آسیبی بر تمامیت شخص او وارد کرده است، به گونه‌ای که بیشتر افراد جامعه به آن اذعان دارند.^۲ کسانی که بر اثر جرایم ناقص مانند شروع به جرم، جرم محال و جرم عقیم خسارت مادی و معنوی ندیده‌اند، بزه‌دیده به شمار نمی‌آیند و به نوعی بزه دیده بالفعل نیست بلکه بزه دیده بالقوه یا احتمالی است. بر این اساس، بزه‌دیده شخصی است حقیقی یا حقوقی که در پی وقوع جرم متحمل ضرر و زیان مادی یا معنوی شده است و نیاز مبرم به تأمین خسارت و جبران ضرر و زیان دارد. جرم‌شناسان با توجه به روابط

^۱. مهدی سلیمانی، بزه پوشی از منظر فقه اسلامی و جزای ایران، تهران، انتشارات رشد، ش ۴، زمستان ۱۳۹۷،

^۲. ژینافیلیزولا ژرار، بزه دیده و بزه دیده‌شناسی، ترجمه روح الله کرد علیوند، احمد محمدی. تهران، چ ۱،

بین بزه‌کار و بزه‌دیده، بزه‌دیدگان را به انواع گوناگونی مانند بزه‌دیده پنهان، بزه‌دیده محرک، بزه‌دیده بی‌گناه و...، از جمله بزه‌دیده بالقوه تقسیم کرده‌اند. زنان، کودکان، پیران، افتادگان جامعه، نیازمندان و فقیران و تمامی اشخاصی که بیش از دیگران در معرض آسیب‌پذیری قرار دارند. در این نوع و تعریف از بزه‌دیده (بزه‌دیده بالقوه)، قرار دارند.^۱

از سوی دیگر بر اساس آموزه‌های دینی در جامعه اسلامی هیچ فقری وجود ندارد، مگر اینکه توانگری حق او را از وی بازدارد. بدین ترتیب نیازمندان جامعه که در فقر زندگی می‌کنند و امکانات رفاهی در اختیار ندارند، به نحوی آسیب دیده‌اند، از این‌رو، می‌توان آنها را جزو بزه‌دیدگان بالقوه به حساب آورد.

این پژوهش بر آن است تا به تبیین بزه دیده و جایگاه آن در آموزه‌های دینی و فقه امامیه بپردازد که بررسی حقوق کیفری حکایت از آن دارد که پژوهش‌های جرم‌شناسان و مسائل حقوق جزا بیشتر بر عناصری همچون جرم، مجرم و مجازات متمرکز بوده است و در نتیجه، قربانی جرم که در دوره انتقام خصوصی، نقش محوری را در فرایند تعقیب و مجازات مجرم بر عهده داشت و دفاعیات اصلی را در محاکمات ایفا می‌نمود، با گسترش دوره عدالت عمومی از نظر دور مانده و اهمیت خود را در مراحل مختلف عدالت کیفری از دست داده و حمایت از حکمرانان و دولت‌ها جایگزین آن گردیده است. به تعبیر یکی از اندیشمندان عرب، این مسئله که بسیاری از قوانین جزایی با سر فصلی تحت عنوان «جرائم علیه دولت» آغاز می‌شود یک امر اتفاقی نیست.^۲

پژوهش حاضر از سه فصل تشکیل شده است: فصل اول «کلیات و مفاهیم» و متشکل بر دو گفتار است؛ گفتار اول «کلیات تحقیق»، گفتار دوم «مفاهیم و اصطلاحات». در فصل دوم به حکم بزه پوشی و مبانی آن از دیدگاه فقه امامیه پرداخته شده است. فصل سوم موارد استثناء حکم بزه پوشی در فقه امامیه آورده شده و در آخر به نتیجه گیری و پیشنهادات پرداخته شد.

^۱. ژینافیلیزولا ژرار، بزه دیده و بزه دیده‌شناسی، ترجمه روح الله کرد علیوند، احمد محمدی. تهران، چ ۱، مجمع علمی و فرهنگی مجد ۱۳۷۹، ص: ۵۳.

^۲. عزت عبدالفتاح، جرم چیست و معیارهای جرم انگاری کدام است، ترجمه اسمعیل رحیمی نژاد، مجله حقوقی و قضایی دادگستری، شماره ۴۱، زمستان، ص ۹۳.

از منظر حقوق کیفری اسلام، رشد و اصلاح افراد خاطی و برگشت آنها به مسیر متعالی ارتباط مستقیم و مؤثری با جامعه سالم و صالح دارد. در چنین جامعه‌ای است که می‌توان انتظار داشت انحرافات فردی تبدیل به رویکردهای مفید و مناسب شود. بیان این نظریه توسط اسلام، در ایامی که بسیاری از قبایل و جوامع بشری تنها در اندیشه اعمال مجازات‌های شدید و غیرانسانی بودند و هیچ توجه‌ای به شخصیت بزهکار و خانواده ایشان نداشتند، تأکید دیگری است بر جامعیت و حقانیت آموزه‌های اسلامی و غنای علمی و شیوه‌های نوین این دین آسمانی که می‌بایست بدان توجه فراوانی داشت. مطالعه تاریخی در کتب دینی و اندیشه‌های بشری در مکاتب انسانی نشان می‌دهد، چنین روشی در هیچ یک از مکاتب بشری و دینی قبل از ظهور اسلام مطرح نبوده است. ارائه نظریه‌های علمی در مکاتب نوظهور کیفری، از قرون ۱۸ میلادی به بعد مطرح که در قیاس با قدمت و سابقه آموزه‌های قرآنی بسیار نو و جدید است. سیر مطالعاتی پیرامون سوابق حقوق کیفری غرب به ویژه بعد از عصر رنسانس و افزایش تعاملات اجتماعی اسلام با جوامع غربی، نشان دهنده تأثیرگذاری فراوان اندیشه‌های اسلامی در عرصه‌های مختلف به ویژه حقوق کیفری آنها دارد. تأثیرگذاری بزه پوشی بر اندیشه‌های مکاتب حقوق کیفری در نظرات غربی را نمی‌توان نادیده گرفت. بنابراین به منظور کاهش پیامدهای منفی اقدامات نهادهای کیفری و در نتیجه شهرت فرد به هویتی مجرمانه و برچسب خوردن او، فقه اسلامی نه راه الغای نظام کیفری و تمرکز صرف بر اصلاح و تربیت را پیش گرفته و نه سزاگرایی صرف را دنبال می‌کند، بلکه با در بر داشتن رویکردهایی متعادل راه میانه‌ای را برای کاهش تبعات بر چسب زنی و بر چسب خوردن افراد، کاهش آثار اجتماعی و فردی آن توصیه می‌کند.

پژوهش حاضر با بررسی مبانی و استثنائات سیاست بزه‌پوشی در فقه امامیه، به این نتیجه رسید که این سیاست بر پایه‌ی اصول و مبانی فقهی مستحکمی استوار است که از جمله آنها می‌توان به حفظ مصلحت عمومی، تأکید بر عفو و گذشت، پرهیز از اشاعه فحشا و رعایت کرامت انسانی اشاره کرد. این مبانی از آیات قرآن، روایات اهل بیت(ع) و اصول فقهی مانند ستر (پوشاندن عیوب) و تزکیه نفس نشأت می‌گیرند. با این حال، سیاست بزه‌پوشی در فقه امامیه مطلق نیست و دارای استثنائات و محدودیت‌هایی است. در مواردی مانند جرائم عمومی (مانند

جرائم علیه امنیت ملی)، حقوق الناس (حقوق افراد)، جرائم مستمر و تکرارشونده و جرائمی که اشاعه آنها باعث فساد در جامعه می‌شود، این سیاست محدود یا ممنوع می‌شود. این استثنائات نشان‌دهنده‌ی تعادل فقه امامیه بین حفظ کرامت فردی و حفظ مصالح عمومی است. همچنین، پژوهش نشان داد که سیاست بزه‌پوشی در صورتی که با رعایت شرایط و ضوابط فقهی اجرا شود، می‌تواند به عنوان یک ابزار کارآمد در نظام قضایی و اجتماعی مورد استفاده قرار گیرد. این سیاست می‌تواند به کاهش تنش‌های اجتماعی، اصلاح افراد و تقویت روحیه عفو و گذشت در جامعه کمک کند. با این حال، اجرای آن نیازمند دقت و نظارت دقیق است تا از سوءاستفاده یا تضعیف عدالت جلوگیری شود.

در نهایت، می‌توان گفت که سیاست بزه‌پوشی در فقه امامیه نه تنها یک رویکرد انعطاف‌پذیر و انسان‌محور است، بلکه با رعایت استثنائات و شرایط خاص، می‌تواند به تحقق اهداف عالی شریعت، از جمله عدالت، اصلاح جامعه و حفظ کرامت انسانی کمک کند. این پژوهش نشان می‌دهد که فقه امامیه در مواجهه با مسائل اجتماعی و قضایی، به دنبال ایجاد تعادل بین اجرای عدالت و حفظ مصالح عمومی است.

-پیشنهادهات

۱- سیاست کیفری بر مبنای علمی و جرم‌شناختی استوار گردد تا از نهاد مختلف بتوان نتیجه مطلوب‌تری دریافت کرد به این صورت که بزه‌پوشی در جای خود استفاده شود و ضوابط استفاده از آن در قوانین کیفری به روز شود.

۲- فرهنگ سازی و آگاه بخشی لازم در جامعه از مهم ترین عوامل تاثیرگذار در هر کار می‌باشد. برای فراهم کردن زمینه این کار باید سرمایه‌های اجتماعی و اعتماد مردم به نظر و تدابیر حاکمیتی است چون که در غیر این صورت با افزایش شاکی‌های خصوص در بیشتر پرونده‌های بزه دیده مواجه می‌شویم.

۳- ایجاد رسانه‌ای متخصص در سیستم قضایی جهت گزارش و آگاهی بخشی و آموزش به جامعه در خصوص وقایع مجرمانه و جهت دهی مثبت به افکار عمومی در خصوص مجرمان و رویکرد دستگاه عدالت کیفری؛ و استفاده از سیاست‌های کیفری جایگزین زندان برای افراد

در جامعه.

۴- بررسی میدانی رویکرد قضات دادگاه‌های کشور در به تصویر کشیدن جهت گیری و تمایل آنها به اصلاح یا سزاگرایی در جرایم حق الهی به خصوص جرایم جنسی، علت یابی این جهت گیری، بررسی توقع و انتظار افکار عمومی و در نهایت تشخیص بسترهای مناسب برای اعمال سیاست بزه پوشی و از همه مهم تر آموزش قضات و تمامی مقامات متولی برخورد با پدیده‌ی مجرمانه در به کار گیری این سیاست.

فهرست منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

کتب فارسی

آخوندی، محمود. (۱۳۸۶). **آیین دادرسی کیفری**، جلد اول، چاپ سوم، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

آشوری، محمد. (۱۳۷۵). **آیین دادرسی کیفری**، جلد اول، تهران: انتشارات سمت.

ابرند آبادی، علی حسین نجفی. (۱۳۹۲). «رویکرد بزه دیده شناختی به بزه های بدون بزه- دیده»، محسن رهامی، جرایم بدون بزه دیده انتشارات گنج، تهران

احمدی ابهری، سید محمدعلی. (۱۳۷۷). **اسلام و دفاع اجتماعی**، چاپ اول، قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم،

جوادی آملی، عبدالله. (۱۳۹۰). **ادب قضا در اسلام**، چاپ اول، قم: مرکز نشر اسراء.

جوادی آملی، عبدالله. (۱۳۷۵). **فلسفه حقوق بشر**، قم، انتشارات اسراء

جعفری لنگرودی، محمدجعفر. (۱۳۸۲). **ترمینولوژی حقوق**، چاپ سیزدهم، تهران: گنج دانش.

حرانی، حسن بن علی (ع)، (۱۳۷۶ه.ق). **تحت العقول**، انتشارات مکتبه الصدوق.

حسینی زاده، سید علی. (۱۳۸۰). **سیره ی تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)**، جلد اول، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه.

حسینی، سید محمد. (۱۳۸۳). **سیاست جنایی در اسلام و در جمهوری اسلامی ایران**، چاپ اول، تهران: سمت.

خان داور، علی اکبر و رضا شکری. (۱۳۸۰). **نگرش بر حقوق جزایی عمومی (تقریرات محمد باهری)**، تهران، مجد، چاپ اول

دهخدا، علی اکبر. (۱۳۷۷). **لغت نامه دهخدا**، جلد پنجم تا یازدهم، چاپ دوم، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.

رایجیان اصلی، مهرداد. (۱۳۸۱). **بزه دیده در فرآیند کیفری**، تهران: انتشارات خط سوم

راس هریسون. (۱۳۸۱). «حکومت و اخلاق»، مترجم، محمد راسخ، حق و مصلحت، مقالاتی در فلسفه حقوق، فلسفه ی حق و فلسفه ی ارزش، تهران، طرح نو، چاپ اول،

راب وایت و فیونا هینز. (۱۳۸۳). جرم و جرم‌شناسی کتاب دوم مجموعه مطالعات کجروی و کنترل اجتماعی، ترجمه میر روح الله صدیق بطحایی اصل و دیگران، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ اول، ص ۱۸۵ و ۱۸۶

رحیمی نژاد، اسمعیل. (۱۳۸۷). کرامت انسانی در حقوق کیفری، چاپ اول، تهران: میزان

رهامی، محسن. (۱۳۸۹). جرایم بدون بزه دیده، چاپ دوم، تهران: میزان.

ستوده، هدایت الله. (۱۳۸۹). آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات)، چاپ بیست و یکم، تهران: آوای نور.

سلیمانی، مهدی. (۱۳۹۷). بزه پوشی از منظر فقه اسلامی و حقوق جزای ایران، ش ۴، زمستان، تهران، رشد، ص ۷۸-۵۹.

سلاحی، جعفر. (۱۳۸۸). اساس و مبانی جرم شناسی، چاپ دوم، تهران، جنگل

شاملو، سعید. (۱۳۸۰). بهداشت روانی، جلد چهارم، چاپ چهارم، تهران: رشد.

صادقی، محمد هادی. (۱۳۸۴). «قضازدایی در حقوق جزایی اسلام»، مجله تخصصی الهیات و حقوق، شماره ۱۵ و ۱۶، بهار و تابستان.

صادقی، محمد هادی. (۱۳۸۲). «گرایش کیفری سیاست جنایی اسلام»، پایان‌نامه دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، تهران.

صالح، علی پاشا. (۱۳۴۸). مباحثی از تاریخ حقوق، تهران: دانشگاه تهران.

غزالی، محمد بن محمد. (۱۳۱۹). کیمیای سعادت، تهران: کتابخانه و چاپخانه‌ی مرکزی.

فیض، علی رضا. (۱۳۶۹). مقارنه و تطبیق در حقوق جزای عمومی اسلام، چاپ اول، تهران: امیرکبیر.

کی‌نیا، مهدی. (۱۳۷۴). جرم‌شناسی نظری، چاپ اول، تهران: مجمع علمی و فرهنگی مجد.

لوین، لویا. (۱۳۷۸). پرسش و پاسخ در مورد حقوق بشر، ترجمه محمد جعفر پوینده، چاپ چهارم، تهران: انتشارات قطره.

لُپز، ژرار و ژنیا فلیزولا. (۱۳۷۹). بزه‌دیده و بزه‌شناسی، ترجمه روح الدین کرد علیوند و احمد محمدی، چاپ اول، تهران: مجد.

معلمی، حسن. (۱۳۸۰). مبانی اخلاق در فلسفه غرب و فلسفه اسلامی، جلد اول، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

مرعشی شوشتری، سید محمد حسن. (۱۳۷۳). دیدگاه‌های نو در حقوق کیفری اسلام، تهران: میزان.

مرعشی، سید محمد حسن. (۱۳۷۱). «حق الله و حق الناس»، مجله حقوق، سال اول، شماره

۲۰

معین، مجمد، فرهنگ فارسی، جلد ۱

مهدوی کنی، محمدرضا. (۱۳۷۶). نقطه‌های آغاز در اخلاق عملی، چاپ هفتم، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی

مهرپور، حسین. (۱۳۷۴). حقوق بشر در اسناد بین‌المللی و موضع جمهوری اسلامی ایران، تهران، انتشارات اطلاعات، چاپ اول، ۱۳۷۴

مهاجری علی. (۱۳۹۰). قانون آیین دادرسی مدنی در نظم حقوقی کنونی. چاپ ۱. فکرسازان، شماره فیش در پژوهشکده حقوق و قانون ایران.

میری دلماس - مارتی. (۱۳۸۱). نظام‌های بزرگ سیاست جنایی، ترجمه علی حسین نجفی ابرند آبادی، جلد اول، چاپ اول، تهران: میزان

نوبهار، رحیم. (۱۳۸۹). اهداف مجازات‌ها در جرایم جنسی و چشم‌انداز اسلامی، چاپ اول، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

نوبهار، رحیم. (۱۳۷۸). «مقررات کیفری، جرایم و مجازات‌ها در تورات»، نامه مفید، ش ۱۶ نوبهار، رضا. (۱۳۷۷). زمینه جرم‌شناسی، چاپ اول، تهران: کتابخانه گنج دانش.

نجفی ابرند آبادی، علی حسین و هاشم بیگی، حمید. (۱۳۹۰). دانشنامه‌ی جرم‌شناسی، چاپ دوم، تهران: انتشارات گنج دانش.

نجف آبادی، نعمت الله صالحی. (۱۳۳۸). «رابطه‌ی حقوق و اخلاق»، مکتب تشیع، پیش شماره اردیبهشت

وایت، راب و فیونا هینز. (۱۳۸۳). جرم و جرم‌شناسی (کتاب دوم مجموعه مطالعات کجروی و کنترل اجتماعی)، ترجمه میر روح الله صدیق بطحایی اصل و دیگران، چاپ اول، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

کتاب عربی

شهید اول. (بی تا). القواعد والفوائد، جلد دوم، قم: مکتبه المفید.

غزالی، ابو حامد محمد. (۱۴۱۳ هـ.ق). احیاء علوم دین، بیروت: دارالاحیاء التراث العربی.

محمدی ری شهری، محمد. (۱۳۷۵). میزان الحکمه، جلد سوم، قم: دارالحديث.
 محمد باقر مجلسی، بهارالانوار، ج ۷۷، باب ۸، روایت ۱، ص ۲۱۴.
 موسوی خمینی، روح الله. (۱۳۸۱). المکاسب المحرمه، جلد اول، قم: چاپخانه مهر
 میرزا حسین نوری. (۱۴۰۸هـ.ق). مستدرک الوسائل، جلدنهم تا یازدهم، قم، موسسه آل
 البيت.

ب- مقالات

آزمایش، سید علی. (۱۳۸۶). «رابطه حقوق و اخلاق کیفری»، ماهنامه قضاوت، شماره ۴۹.
 احمدی، ذبیح الله. (۱۳۸۴). «بزهکاران اتفاقی اصلاح و تربیت»، مجله نشریه، شماره ۴۰.
 آنسل، مارک. (۱۳۸۸). «از زندان تا کیفرزدایی»، ترجمه محمد آشوری، دادنامه، شماره ۲.
 توجهی، عبدالعلی. (۱۳۸۰). «دیدگاه حمایت از بزه‌دیدگان در اسناد و کمیسیون‌های بین-
 المللی»، مجله مجتمع آموزش عالی قم، شماره ۹۰.
 توجهی، عبدالعلی. (۱۳۷۸). «سیاست جنایی حمایت از بزه‌دیدگان»، مجله مجتمع آموزش
 عالی قم، شماره ۴.
 حسینی، سید محمد. (۱۳۸۰). «منطقه‌ی کنترل شده رفتاری در سیاست جنایی اسلام»،
 مجله دانشکده‌ی حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره ۵۲.
 رضا، محمد باقر. (۱۳۸۴). «معیار تشخیص حق‌الله و حق‌الناس و مصادیق آن در فقه
 مذاهب اسلامی»، طلوع، سال چهارم، شماره ۱۵.
 رایجیان اصلی، مهرداد. (۱۳۸۱). «تبیین استراتژی عقب‌نشینی یا تحدید دامنه مداخله
 حقوق جزا و جایگاه آن در ایران»، مجله حقوقی و قضایی دادگستری، شماره ۴۱.
 رهامی، محسن. (۱۳۸۳). «عرفی شدن مجازات‌ها در نظام کیفری جمهوری اسلامی
 ایران»، علوم جنایی، مجموعه مقالات در تجلیل از دکتر محمد آشوری، تهران، انتشارات
 سمت، چاپ اول، صص ۴۴-۴۵.
 زراعت، عباس. (۱۳۸۴). «ملاک تعیین جرایم قابل گذشت»، مجله حقوقی عدالت آرا،
 شماره اول.

صادقی، محمد هادی. (۱۳۷۸). «بزه‌پوشی»، مجله حقوق دادگستری، شماره ۲۸.
 صادقی، محمد هادی. (۱۳۷۹). «مشارکت مجرم و شهود در بزه‌پوشی»، مجله حقوقی
 قضای دادگستری، شماره ۳۴، تابستان

عبدالفتاح، عزت. (۱۳۸۱). «جرم چیست و معیارهای جرم انگاری کدام است؟»، ترجمه اسمعیل رحیمی نژاد، مجله حقوقی قضایی دادگستری، شماره ۴۱.

علیخانی، علی اکبر. (۱۳۸۵). «کرامت انسانی و خشونت در اسلام»، پژوهش نامه ی علوم سیاسی، سال اول، شماره ۳.

فروغی، فضل الله. (۱۳۸۳). «جرایم قابل گذشت در حقوق ایران»، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره بیست و یکم، شماره دوم.

علی رضا فیض. (۱۳۶۹). «تطبیق در حقوق جزای عمومی اسلام»، تهران، امیرکبیر، چاپ دوم

قربان نیا، ناصر. (۱۳۷۸). «فلسفه مجازات ها در فقه کیفری اسلام»، قضاوت، شماره ۵۲، مرداد و شهریور

کی نیا، مهدی. (۱۳۸۴). روان شناسی جنایی، تهران، انتشارات رشد، چاپ پنجم، جلد ۱

گسن، ریموند. (۱۳۷۶). «روابط میان پیشگیری وضعی و کنترل بزهکاری»، ترجمه علی حسین نجفی ابرند آبادی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۲۰-۱۹

مهدی کی نیا، جرم شناسی نظری، تهران، مجمع علمی و فرهنگی مجد، چاپ اول، ۱۳۷۴

محمودی جانکی، فیروز و سارا آقایی، «بررسی نظریه بازدارندگی مجازات»، فصل نامه حقوق، مجله ی دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۲، دوره ۳۸.

محمودی جانکی، فیروز. (۱۳۸۳). «حمایت کیفری از اخلاق»، به نقل از کتاب علوم جنایی، مجموعه مقالات در تجلیل از استاد دکتر محمد آشوری، تهران، انتشارات سمت، چاپ اول

مقدس پور، علی. (۱۳۸۴). «روش های برخورد بهینه با مجرم»، معرفت، مرداد، شماره ۹۲.

نجفی ابرند آبادی، علی حسین. (۱۳۷۶). «جایگاه جرم شناسی در ایران»، مجله ی کانون وکلا، شماره ۱۲، دوره ی جدید، شماره پیاپی ۱۶۷-۱۱۵.

نوبهار، رحیم. (۱۳۸۴). «بررسی قاعده فقهی حرمت تنفیر از دین»، ضمیمه ی مجله تحقیقات حقوق، شماره ۴۲.

ویلسون جیمز، کیو و جورج ال کلینگ. (۱۳۸۲). «پنجره های شکسته: پلیس و امنیت محلی»، ترجمه محمد هادی توحید خانه، مجله قضایی و حقوقی دادگستری، شماره ۴۳.

ج-پایان نامه ها

صادقی، محمد هادی. (۱۳۷۳). گرایش کیفری سیاست جنایی اسلام، رساله‌ی دکتری دانشگاه تربیت مدرس.

حاجی ده آبادی، محمد علی. (۱۳۸۶). اصلاح مجرمان در سیاست جنایی اسلام و ایران، رساله‌ی دوره‌ی دکتری حقوق کیفری و جرم شناسی، دانشکده‌ی حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

خانی، مصطفی، طبقه‌بندی بزه‌کاران در حقوق اسلام. (۱۳۹۱). پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز.

خسروشاهی، قدرت الله. (۱۳۸۶). پیشگیری از جرم در آموزه‌های قرآن، رساله دوره دکتری دانشگاه تربیت مدرس

قطبی راوندی، مصطفی. (۱۳۸۹). سیاست جنایی ایران در قبال بزه‌دیدگان جرایم جنسی به عنف، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی

متولی زاده، نفیسه. (۱۳۹۰). بررسی تبیین‌های روان شناختی - اجتماعی جرم با نگاه به منابع اسلامی ایرانی، رساله دکتری دانشگاه تهران

د: تقریرات

نجفی ابرند آبادی، علی حسین. (۱۳۹۰) مباحثی در علوم جنایی به کوشش شهرام ابراهیمی، ویراست ششم، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی.